

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning 2017

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger redogörelserna 2017/18:RJ1 Styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds berättelse över fondens verksamhet och förvaltning under 2017 och 2017/18:RR3 Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen över Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds årsredovisning för 2017 till handlingarna.

Riksrevisionen har i enlighet med lagen om revision av statlig verksamhet m.m. granskat Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds årsredovisning för 2017. Enligt Riksrevisionens uppfattning har Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond (RJ) upprättat årsredovisningen enligt årsredovisningslagen. Riksrevisionen anser att årsredovisningen tillsammans med förvaltningsberättelsen och övrig information ger en rättvisande bild av verksamheten.

Riksrevisionen har också granskat styrelsens och den verkställande direktörens förvaltning för räkenskapsåret 2017. Enligt Riksrevisionens uppfattning har varken styrelsen eller den verkställande direktören handlat i strid med stiftelselagen eller årsredovisningslagen. Det är däremot Riksrevisionens uppfattning att styrelseledamot eller den verkställande direktören inte har följt stiftelseförordnandet (dvs. stiftelsens stadgar). Som grund för detta uttalande anför Riksrevisionen att arvoden till styrelseledamöter har utbetalats utan stöd av lagen om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ (arvodeslagen), varför stiftelsen inte har följt 5 § i stiftelseförordnandet. Detta förhållande gäller enbart för de utbetalningar som gjorts innan den 16 november 2017 då RJ:s stadgar ändrades.

Behandlade förslag

Redogörelse 2017/18:RJ1 Styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds berättelse över fondens verksamhet och förvaltning under 2017.

Redogörelse 2017/18:RR3 Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen över Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds årsredovisning för 2017.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Bakgrund	5
Utskottets överväganden	7
Redogörelserna	7
Beslut om ändring av 2017 års stadgar för RJ	8
Utskottets ställningstagande	8
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	9
Redogörelse 2017/18:RJ1	9
Redogörelse 2017/18:RR3	9
<i>Bilaga 2</i>	
Stadgar för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning 2017

Riksdagen lägger redogörelserna 2017/18:RJ1 och 2017/18:RR3 till handlingarna.

Stockholm den 7 juni 2018

På utbildningsutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S), Christer Nylander (L), Erik Bengtzboe (M), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Stefan Jakobsson (SD), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Elisabet Knutsson (MP), Maria Stockhaus (M), Robert Stenkvist (SD), Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD), Roza Güclü Hedin (S) och Ida Drougge (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Av riksdagsordningen (2014:801) framgår att Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond (RJ) årligen ska lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen (tilläggsbestämmelse 13.23.1). Av RJ:s stadgar (9 §) framgår att styrelsen senast den 1 mars ska lämna en årsredovisning för det närmast föregående året till riksdagen. Den 27 februari 2018 lämnade styrelsen för RJ en berättelse till riksdagen över fondens verksamhet och förvaltning under 2017 (redog. 2017/18:RJ1).

Enligt lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. ska Riksrevisionen granska årsredovisningen för RJ (3 §). Granskningen ska enligt 5 § göras enligt god revisionssed och syftar till att bedöma om redovisningen är tillförlitlig, om räkenskaperna är rättvisande och om ledningens förvaltning följer tillämpliga föreskrifter och särskilda beslut (årlig revision). Av lagen framgår också att en revisionsberättelse över den årliga revisionen av stiftelsen ska lämnas till riksdagen senast en månad efter det att årsredovisningen har lämnats (10 §). Den 23 mars 2018 överlämnade Riksrevisionen en redogörelse om revisionsberättelsen för 2017 till riksdagen (redog. 2017/18:RR3).

Det har inte väckts någon motion med anledning av någon av de båda redogörelserna.

RJ:s stadgar från den 16 november 2017 finns i bilaga 2.

Bakgrund

RJ bildades i början av 1960-talet

Riksdagen beslutade våren 1962 att avsätta medel från Riksbankens rörelse till en stiftelse. Syftet med donationen från Sveriges riksbank var att uppmärksamma bankens 300-årsjubileum och samtidigt främja ett angeläget nationellt ändamål. Riksdagen beslutade om stadgar för RJ den 2 december 1964. Av stadgarna framgår stiftelsens ändamål – att främja och understödja vetenskaplig forskning med anknytning till Sverige – och vad som då ska gälla, bl.a. att verksamheten ska ges en betydande flexibilitet (2 §).

RJ:s verksamhet omfattas av regleringen i stiftelselagen (1994:1220) och styrs av stiftelsens stadgar som antas av RJ och fastställs av riksdagen.

RJ frigjordes från Riksbanken i slutet av 1980-talet

Stiftelsens medel förvaltades ursprungligen av Riksbanken, som tillgodogjorde stiftelsen avkastningen. Riksdagen beslutade våren 1987 att Riksbanken skulle överföra 1,5 miljarder kronor till RJ. Riksbankens förvaltning av stiftelsens tillgångar upphörde därmed. Förvaltningen överläts

på stiftelsen, som därmed frigjordes helt från Riksbanken (bet. FiU 1986/87:33).

1988 års ändring i RJ:s stadgar

I och med att Riksbankens förvaltning upphörde ändrades stiftelsens stadgar i vissa avseenden från den 1 januari 1988. Den omfattande stadgerevisionen, som bl.a. berörde styrelsens sammansättning, bereddes av finansutskottet (bet. FiU 1987/88:4).

Det var inte aktuellt med någon förändring av stiftelsens ändamål. Stadgeändringarna innebar bl.a. att riksdagen endast fastställer, eller förkastar, sådana stadgeändringar som stiftelsens styrelse dessförinnan antagit (11 §). Skälet till att riksdagen inte längre skulle besluta om ändringar i stiftelsens stadgar var att markera RJ:s ställning som självständigt rättssubjekt (bet. FiU 1987/88:4).

Finansutskottet uttalade i samband med stadgeändringen att en stiftelse formellt sett är en självständig förmögenhet utan ägare (bet. FiU 1987/88:4, s. 5). Det finns därför enligt utskottet inte någon som med rättslig verkan kan bevilja styrelseledamöterna ansvarsfrihet. Utskottet menade att i och med att RJ:s ställning som stiftelse blev mer entydigt markerad fanns det inte längre någon anledning för revisorerna att uttala sig i ansvarsfrihetsfrågan, och inte heller för riksdagen att ta ställning i denna fråga.

Riksrevisionen granskar RJ sedan 2003

Den 1 juli 2003 inrättades Riksrevisionen, en sammanhållen revisionsmyndighet under riksdagen med ansvar för den statliga redovisnings- och effektivitetsrevisionen. Enligt lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. ska Riksrevisionen granska årsredovisningen för RJ (3 §).

2017 års ändring i RJ:s stadgar

Stiftelsens stadgar ändrades i vissa avseenden från den 16 november 2017. Stadgerevisionen bereddes av utbildningsutskottet (bet. 2017/18:UbU8). Riksdagen fastställde de ändringar som styrelsen för stiftelsen hade beslutat. Stadgeändringarna innebar vissa moderniseringar och korrigeringar samt förtydliganden i vissa avseenden. Bland annat gjordes följande tillägg i 5 §: ”Särskild ersättning för deltagande i ärendeberedning kan utöver vad som stadgas i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ utgå till de av styrelsens ledamöter och suppleanter som är företrädare för vetenskapen eller innehar särskild sakkunskap i förmögenhetsförvaltning.”

Utskottets överväganden

Redogörelserna

Redogörelse 2017/18:RJ1

Av stadgarna för RJ framgår att berättelsen ska omfatta de delar som normalt ingår i en årsredovisning, dvs. en resultaträkning, en balansräkning och en förvaltningsberättelse. Berättelsen ska även omfatta en redogörelse för de projekt som beviljats anslag. I redogörelse 2017/18:RJ1, som avser 2017, redovisas dels den finansiella verksamheten (med bl.a. en resultaträkning, som visar att årets resultat uppgick till 690 miljoner kronor, och en balansräkning), dels förvaltningsberättelsen. Dessutom beskrivs den forskningsstödande verksamheten under 2017, bl.a. de beviljade forskningsanslagen som uppgick till 428 miljoner kronor.

Redogörelse 2017/18:RR3

Riksrevisionen har granskat RJ:s årsredovisning för 2017. Enligt Riksrevisionens uppfattning, som framgår av redogörelse 2017/18:RR3, har RJ upprättat årsredovisningen enligt årsredovisningslagen (1995:1554), gett en rättvisande bild av stiftelsens ekonomiska resultat, finansiering och finansiella ställning per den 31 december 2017 och lämnat en förvaltningsberättelse och information i övrigt som är förenlig med och stöder en rättvisande bild i årsredovisningen som helhet.

Riksrevisionen har även reviderat styrelsens och den verkställande direktörens förvaltning för 2017. Utöver revisionen av årsredovisningen har man granskat väsentliga beslut, åtgärder och förhållanden i stiftelsen. Vidare har Riksrevisionen granskat om styrelseledamot eller den verkställande direktören på något annat sätt har handlat i strid med stiftelselagen (1994:1220), stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen (1995:1554).

Enligt Riksrevisionens uppfattning har styrelseledamöterna och den verkställande direktören inte handlat i strid med stiftelselagen eller årsredovisningslagen. Det är dock Riksrevisionens uppfattning att styrelseledamot eller den verkställande direktören inte har följt stiftelseförordnandet, vilket skulle kunna leda till att styrelseledamot eller den verkställande direktören blir ersättningskyldig. Uttalandet innebär att den nu aktuella revisionsberättelsen för 2017 (liksom revisionsberättelserna för 2015 och 2016) innehåller en s.k. reservation.

Som grund för detta uttalande anger Riksrevisionen följande. Stiftelsen ska enligt 5 § i stiftelseförordnandet (dvs. stiftelsens stadgar) vid arvodering av styrelseledamöter följa lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ (arvodeslagen). Förvaltningsrevisionen har enligt Riksrevisionen visat att utbetalningen av

arvoden till styrelseledamöter har gjorts utan stöd av nämnda lag och att RJ därmed enligt Riksrevisionen inte följt 5 § i stiftelseförordnandet. Detta förhållande gäller enbart för de utbetalningar som gjordes innan den 16 november 2017 då RJ:s stadgar ändrades. Eftersom utbetalningarna enligt Riksrevisionen har skett utan stöd av gällande lag kan styrelseledamot eller den verkställande direktören även ha förorsakat stiftelsen ekonomisk skada, menar Riksrevisionen.

Beslut om ändring av 2017 års stadgar för RJ

Stiftelsens stadgar ändrades i vissa avseenden från den 16 november 2017. Stadgerevisionen bereddes av utbildningsutskottet (bet. 2017/18:UbU8). Riksdagen fastställde de ändringar som styrelsen för stiftelsen hade beslutat.

Av RJ:s redogörelse för beslut om ändring av stadgarna (2016/17:RJ2) framgår att stiftelsens styrelse har studerat Riksrevisionens synpunkter om tolkningen av stadgarnas regler för frågor om arvoden och ersättningar i 5 § och andra kommentarer till stadgarna. Av redogörelsen framgår vidare att RJ funnit att det finns anledning att göra en översyn av stadgarnas regler som inte ändrar ändamålsbestämmelserna men som anpassar terminologin och innehållet både till etablerad praxis och för stiftelsens framtida verksamhet.

När det gäller översynen om arvoden och ersättningar anför RJ:s styrelse följande. Genom ett tillägg i 5 § undanröjs den av Riksrevisionen påtalade oklarheten om RJ:s möjligheter att betala ersättning till de styrelseledamöter som tillika antingen företräder särskild sakkunskap i förmögenhetsförvaltning eller är vetenskapligt sakkunniga i stiftelsens beredningsgrupper och där utför arbete med granskning av ansökningar, uppföljning och utvärdering av beviljade anslag och liknande.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen fastställde de nuvarande stadgarna för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond den 16 november 2017. Stiftelsen anför i redogörelsen för beslut om ändring av stadgarna (2016/17:RJ2) att stadgeändringarna har undanröjt den oklarhet som Riksrevisionen påtalat.

Utskottet noterar vidare att Riksrevisionens uttalande med reservation enbart gäller för de utbetalningar som gjordes innan stiftelsens stadgar ändrades.

Utskottet föreslår därmed att riksdagen lägger redogörelserna till handlingarna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Redogörelse 2017/18:RJ1

Redogörelse 2017/18:RJ1 Styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds berättelse över fondens verksamhet och förvaltning under 2017.

Redogörelse 2017/18:RR3

Redogörelse 2017/18:RR3 Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen över Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds årsredovisning 2017.

BILAGA 2

Stadgar för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond

1 § Stiftelsens benämning ska vara Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond. Stiftelsen förvaltar de medel som genom riksdagens beslut den 11 april 1962 angående dispositionen av viss del av överskotten från Riksbankens rörelse avsatts till stiftelsen, samt de medel som härefter har överlämnats till stiftelsen av överskotten från Riksbankens rörelse. Tillskott till stiftelsens medel kan också ske i form av donation från enskild.

2 § Stiftelsen har till ändamål att främja och understödja vetenskaplig forskning med anknytning till Sverige. Därvid ska gälla

att verksamheten ska ges en betydande flexibilitet och att i princip inte något forskningsområde ska vara uteslutet från möjligheten att erhålla bidrag från stiftelsen, men

att företräde ska ges åt forskningsområden, vilkas medelsbehov inte är så väl tillgodosedda på annat sätt,

att stiftelsens medel speciellt ska användas för att stödja stora och långsiktiga forskningsprojekt,

att nya forskningsuppgifter, som kräver snabba och kraftiga insatser, därvid särskilt uppmärksammas,

att stiftelsen ska verka för att främja kontakter med internationell forskning, samt

att stiftelsens medel inte ska tas i anspråk för inrättande av permanenta tjänster. Om så befinns lämpligt, ska dock till stiftelsens verksamhet kunna knytas forskare för så lång tid att stödet från stiftelsen får karaktären av livstidsstipendium.

3 § Stiftelsens verksamhet handhas av en styrelse, bestående av tolv ledamöter. Ledamöterna väljs av riksdagen, varvid ordföranden i styrelsen ska väljas särskilt. I styrelsen ska ingå sex företrädare för riksdagen, fyra företrädare för olika vetenskapliga discipliner samt två ledamöter med särskild sakkunskap i förmögenhetsförvaltning. Förslag på styrelseledamöter med särskild sakkunskap i förmögenhetsförvaltning framläggs av riksbanksfullmäktige. Dessa får inte inneha tjänst eller uppdrag hos Riksbanken. Förslag på övriga styrelseledamöter framläggs efter samråd med företrädare för partigrupper, forskningsråd och forskningsberedning. Styrelsen utser inom sig vice ordförande. För var och en av styrelsens ledamöter, utom för dem som väljs på förslag av riksbanksfullmäktige, väljs en suppleant. Vad som sägs nedan om val av ledamot ska gälla även vid val av suppleanter.

Ledamöter och suppleanter väljs vartannat år från och med den 1 november för högst fyra år på ett sådant sätt att styrelsens sammansättning kontinuerligt förnyas. Uppdraget som ledamot eller suppleant avbryts automatiskt om uppdraget som riksdagsledamot upphör. Ledamot eller suppleant kan entledigas av riksdagen före utgången av den tid för vilken hon eller han har valts. Efterträdaren föreslås och väljs på samma sätt som den ledamot som ska ersättas. Valet görs för högst fyra år. Tiden för innehav av uppdrag som ledamot och suppleant får sammanlagt uppgå till högst åtta år.

4 § Styrelsen har sitt säte i Stockholm. Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden och är beslutför om minst sex ledamöter är närvarande. Vid lika röstetal är ordförandens röst avgörande. Vid styrelsens sammanträden ska föras protokoll.

5 § Styrelsen har rätt att anställa erforderlig personal samt bestämma löner och övriga villkor för de anställda. Styrelsen har också rätt att mot ersättning anlita experter och sakkunniga.

Arvoden till styrelsens ledamöter och suppleanter ska följa föreskrifter i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ.

Särskild ersättning för deltagande i ärendeberedning kan utöver vad som stadgas i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ utgå till de av styrelsens ledamöter och suppleanter som är företrädare för vetenskapen eller innehar särskild sakkunskap i förmögenhetsförvaltning.

6 § Stiftelsens medel förvaltas av stiftelsens styrelse i syfte att upprätthålla en långsiktig anslagskapacitet för de forskningsändamål som föreskrivs i 2§. Styrelsen ska tillse att intresset av god avkastning och riskspridning tillgodoses genom en lämplig sammansättning av stiftelsens tillgångar. Närmare föreskrifter för stiftelsens placeringar preciseras i stiftelsens placeringspolicy som varje år revideras och beslutas av styrelsen.

7 § Stiftelsen får hos kreditinstitut ta upp lån för att tillgodose tillfälliga behov av likviditet. I samband med förvärv eller förvaltning av fast egendom, tomträtt eller bostadsrätt får lån tas upp mot säkerhet av panträtt i egendomen.

8 § Styrelsen har rätt att handla på stiftelsens vägnar i förhållande till tredje man samt företräda stiftelsen inför domstolar och andra myndigheter. Styrelsen har rätt att förordna en eller flera personer inom eller utom styrelsen att med samma behörighet företräda stiftelsen. Sådant förordnande får när som helst återkallas av styrelsen.

9 § Stiftelsens räkenskapsår ska motsvara kalenderår. Styrelsen fastställer en

budget för stiftelsens förvaltningsverksamhet under det följande räkenskapsåret. Styrelsen svarar för att intern revision sker av stiftelsen. Styrelsen ska senast den 1 mars till riksdagen lämna en årsredovisning för det närmast föregående året. Denna årliga redovisning ska omfatta resultaträkning, balansräkning, förvaltningsberättelse och redogörelse för anslagsbeviljade projekt.

10 § Stiftelsen ska vara undantagen från tillsyn enligt lagen (1929:116) om tillsyn över stiftelser.

11 § Ändringar av dessa stadgar, med undantag för ändamålet i 2§, antas av styrelsen och fastställs av riksdagen.

Riksdagen fastställde dessa stadgar den 16 november 2017.